

fal újabb sarka bukkant elő, amivel összefüggően, július 8-án, kábelkeresés kapcsán további falszakasz látott napvilágot, így összesen újabb mintegy hét m hosszú szakasz vált ismertté. Szerencsés esetben földradaros vizsgálattal tisztázható a teljes nyomvonal.

A szentélytől DK-e induló járdaszakasz tükörszedések, 2014. június 17-én, török kori épületmaradványok és a temetőfal egy újabb sarka mutatkozott. Az előkerült 17. századi épületmaradványokat újkori beásások bolygatták, emiatt az épületek érintett területre eső részének lehatárolása is sok esetben bizonytalan.

A három nagy égett folt és kettő szélén húzódó szenes gerendamaradványok alapján először roncsolt padlókkal számoltunk, de a bontás során beigazolódott, hogy az épületek patiosos omladékát találtuk meg (36–38. obj.). A három nagyméretű jelenség összefüggése nehezen tisztázható, mivel azokat nagy mélységű újkori beásások választják el. A 36. obj. esetében megfigyelhető volt az alapárok befordulása egy rövid szakaszon, de D-i szélé ennek is bolygatott, így bizonytalan, hogy az épület sarkáról vagy csak osztófaláról van szó. A 37–38. objektumoknál csak a használati szintet sikerült tisztázni az épületek területre eső kontúrját teljesen elpusztították az újkori beásások. A temetőfal sarka mellett újabb alapárok és tőle független padlónyoma került elő. Az előkerült épületrészletek keltezését a leletanyagon kívül a térképi források és a bolygató újkori sír(ok) is támogatják.

Az ásatás és a megfigyelés eredményei alapján a terület régészeti védettsége indokolt; az újkori feltöltés alatt megmaradt sírok és épületnyomok egyrészt a középkori mezőváros, másrészt a török kori település történetének kiemelkedő jelentőségű forrásai.

Az ásatáson részt vett Bilicz Enikő, Bíró Emese, Bujdosó László, Hortobágyi Viktor és Papp Lilla, a geodéziai bemérés Tanyi Sándor végezte.

A. HALÁSZ ÁGOSTON

148. Hévíz, Temető (KÖH 52969)

(Zala megye) U?, Ró, Á, Kk

A 76-os sz. főút Hévíz–Alsópáhok elkerülő út és a 73178 j. bekötő út építése nyomvonalába eső régészeti lelőhely Hévíz város ÉNy-i határában, a Zalavári-hát lankás lejtőjén és a mai Páhoki-patak vizenyős, mocsaras partja között húzódik. A lelőhelyet 2005-ben P. Barna Judit találta meg, 2006-ban Kvassay Judit, majd 2013-ban Eke István, a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ munkatársa végeztek újabb terepbejárásokat. A terepbejárások során őskori (az újkőkori Dunántúli Vonaldíszes Kerámia Kultúrája) és középkori felszíni leleteket találtak.

A nyomvonalba eső, lehatárolt lelőhelyen a régészeti fedettség vizsgálata céljából az MNM-NÖK próbaásatást végzett Eke István vezetésével. A nyomvonal 100 m-es sávjában összesen 6 kutatóárkot húztak a tervezett út tengelyében és a vízlevezető árkok helyén. Mivel a próbafeltárás eredménye pozitív lett, bizonyossá vált, hogy a terület régészeti fedett, ezért szükségessé vált a teljes felületű feltárás.

A feltárást 3793 m²-en a Göcseji Múzeum végezte el 2014. augusztus 26. és október 10. közt. A korábbi években kőfejtés, és folyamatosan mezőgazdasági művelés alatt álló területen a humuszréteg alatti homokkőves kibukkanások közötti agyag-

lencsékben lehetett csak megfigyelni a régészeti korú objektumokat. A lelőhelyen összesen 74 telepjelenséget tártunk fel, a régészeti jelenségek között cölöphelyek, karólyukak, félig földbemélyített, illetve cölöpszerkezetes házak, szabadon álló kemencék, méhkas alakú és rézsűs falú, egykor gabonatarolók, másodlagosan szemetesgödörként használt objektumok jelentek az alább megnevezett korszakokból.

A régészeti objektumok közül megemlíthető néhány olyan őskori (feltehetően neolitikus) jelenség, mely pattintott kőeszközöket, magköveket, valamint jellegtelen kerámiát tartalmazott. Az őskori telepet a későbbi korokban történő megtelepedés folyamán többször megbolygatták. A magkövek és pattintott kőeszközök sok esetben folt nélkül, csupán szórványként kerültek elő a gépi humuszosítás közben.

A római korból több, ugyancsak bolygatott és szétszántott régészeti jelenség között néhány, kisebb-nagyobb átmérőjű gödör és félig földbemélyített, cölöpszerkezetes ház is szerepel. A római kori kultúrrétegből bronzérmék, korongolt, jó minőségű, érdes felületű, szürkére égetett kerámia, állatcsont, vasszegek és kisebb vaseszközök (pl. vaskés), félig megmunkált agancs, jelölt téglák, vakolatdarabok stb. kerültek elő. Pontosabb keltezés az érmék és a kerámia restaurálása után adható.

A régészeti jelenségek többsége az Árpád-korból (12. század végétől – a 13. század elejétől) és a késő középkorból (14–15. század) származik. A korongolt, jó minőségű, felületkezelt, oxidációs és redukációs égetésű Árpád-kori és késő középkori kerámiák jellegzetes peremkiképzésük alapján jól elkülöníthetőek. Az Árpád-kori edények töredékei között viszonylag gyakoriak a vízszintes vonalkötegekkel díszített darabok, valamint fehér kerámia is előfordult a hévízi leletanyagban. A kerámián kívül némi állatcsont is került elő az erősen faszenes, patiosos betöltésű gödrökből. Ezek mellett szabadon álló kemencék maradványait és az azokhoz tartozó hamusgödöröket tártuk fel. A középkori kemencék boltozata az elmúlt évszázadok leforgása alatt egytől egyig elpusztult, csupán a kemencék falának a köríve, illetve sütőfelülete maradt fenn. Rétegbonntással egyes esetben a kemence átépítésének, a sütőfelület megújításának egykori mozzanatait is sikerült nyomon követni. A sütőfelület feltörése után csupán egy esetben lehetett felfedezni, hogy a platni alatti felületet elszórtan, nem összefüggően kerámia-töredékekkel rakták ki a jobb hőmegtartás érdekében.

Munkatárs: Mihácz Pálfi Anett régész.

STRAUB PÉTER

149. Hódmezővásárhely, Csomorkány, Hódmezővásárhely, 2. lelőhely (KÖH 1539)

(Csongrád megye) Sza, Á, I

A Hódmezővásárhely 0421/51. hrsz.-ú csomorkányi templomrom közvetlen környezetének rehabilitációja beruházáshoz kapcsolódó megelőző feltárást a Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ munkatársai végezték 2014 szeptemberében.

A feltárás a Csomorkányi-lapos D-i részén, a mai csomorkányi úttól D-re, a régi csomorkányi út mentén, továbbá a csomorkányi templomrom közvetlen környezetében folyt. A templomrom és közvetlen környezete részben feltárt, jól kutatott.

A megelőző feltárára kijelölt terület humuszosítását követően 14 szelvényt tűztek ki az emlékfal, a kilátó és a torony helyén. A különböző méretű szelvényeket 40–50 cm mélyen humuszos-

ták le. A kézi erővel végzett földmunkák során ásonyomunként külön gyűjtöttük a leleteket, valamint megnyestük és dokumentáltuk a felszínt. A humusz minden esetben szürkésbarna, kicsit kevert, agyagos volt, helyenként paticspötyökkel. A legtöbb esetben az első ásonyomból jelentősebb mennyiségű leletanyag került elő, mint a kevésbé bolygatott, mélyebb rétegekből. Régészeti objektumot, illetve régészeti objektumra utaló jelenséget 10 szelvény esetében dokumentáltunk. Az átlagos humuszvastagság 54 cm, a szelvények teljes területe pedig 14 m² volt. *(Az illusztrációt lásd lent!)*

Hódmezővásárhely, Csomorkány.
A feltárási terület a humuszolt szelvényekkel.

Négy település objektumot különítettünk el (2 árok és 2 gödör) és 10 jelenség kapott SNR számot. Az objektumok közül 2 az Árpád-korra keltezhető (1–2. objektum, SNR 1–3), míg 2 objektum (3–4. objektum, SNR 4–6) minden valószínűség szerint római kori szarmata. Egy jelenség kora nem adható meg pontosan (SNR 6). A 11–14. szelvényben, azok kis felülete miatt nem volt lehetőségünk a régészeti objektumok kiterjedésének, típusának megfigyelésére. Ezekben az esetekben csak annyit rögzíthettünk, hogy a kis szelvényeket valamilyen régészeti jelenségre ásták rá, mivel azokban az altalajt nagyobb mélységben dokumentáltuk, továbbá az alsóbb betöltési rétegek is tartalmaztak régészeti leletanyagot. Az 1. sz. ároknak az 1. és 3. sz. szelvényben is került elő egy-egy szakasza és a 3. gödörnek is két részletét tártuk fel (a 2. és az 5. szelvényben). Az objektumok és jelenségek betöltése nagyon kis mennyiségű leletanyagot tartalmazott, ami néhány esetben azok korának meghatározásához sem nyújtott megfelelő segítséget. Így a 4. sz. gödör (SNR 6, 6. szelvény) csak feltételezen keltezhető a római korra, az SNR 7 kora (10. szelvény) pedig nem adható meg.

A megelőző feltárás konkrét bizonyítékkal szolgált azt illetően, hogy az Árpád-kori település objektumai egészen a késő középkori templom területéig húzódnak.

A leletek elsődleges feldolgozása a Tornyai János Múzeumban történik, majd ugyanott kerülnek végleges elhelyezésre. Megkezdődött a leletanyag tisztítása, a dokumentáció összeállítása.

A feltárás munkatársai: Tóth Katalin régész, Göbölös Mihály ásatási technikus, valamint Imre Lajos ásatási munkás. A geodéziai felmérést a Móra Ferenc Múzeum geodéziai csoportja végezte el.

CSÁNYI VIKTOR

150. Hódmezővásárhely, Kutasi-dűlő V.

(437. lelőhely)

(KÖH 55636)

(Csongrád-megye) Sza, Ge, A, Á, Ú

A 47-es sz. főút burkolat-megerősítés és párhuzamos kerékpárút építéshez kapcsolódóan 2014. május 20–28. között végzett próbafeltárás folytatásaként megelőző régészeti feltárást végeztünk a lelőhelyen. A humuszolt terület mindösszesen 7533 m² volt.

Eddig munkánk során a 12 szelvényben 350 jelenség kapott azonosító számot. E számokhoz végül 276 objektumszámot osztottunk ki. Korszakos bontásban az újkorral együtt 5 korszak emlékei kerültek elő.

A legidősebb korszakot a római kori szarmata telepnyomok fémjelezték a területen. Mindösszesen 17 jelenség nyomait rögzítettük e korból, amelyből 10 árok, 2 épület, 4 gödör, 1 pedig még a termő humuszrétegben azonosított kerámiaomladék volt. A leletanyag döntő része kerámia, amelynek anyaga alapján egy 2–3. századi település létezhetett a területen.

A terület következő régészeti korszaka, egyben a feltárás legkiemelkedőbb leletei, a Kr. u. 5–6. század fordulójára keltezhető germán, gepida temető 7 csontvázas sírját és azok leleteit jelentik. A sírok egy csoportban kerültek elő. Az 1 m vastag humuszréteg alatt fekvő sírok 4 ÉNy–DK-i irányú sort alkotva, ÉK–DNy-i tájolásban feküdtek, szorosan egymás mellett. Az aknák közül több padkásan mélyedt, néhány pedig trapézos, a láb felé keskenyedő aknának bizonyult. A kiscsaládi temetőben előkerült sírok egyike sem volt rablott. A sírokban talált nyújtott, háton fekvő vázcsontok mellett viseleti tárgyakat (fülbvaló, fibula pár, vascsatok, gyöngyök) és mellékleteket (edények, vaskés, csiholó), valamint ételmellékletekre utaló állatsontmaradványokat találtunk.

A következő régészeti korszak az avar korra tehető. Összesen 30 jelenség, köztük 4 sír, 13 árokszakas, 8 gödör, 1 kemence előtér, 2 sütőfelület, 1 kemence tűztér, 1 épület került elő. A sírok tekintetében előzetesen elmondható, hogy azok egy ÉNy–DK-i irányú, két sirsorból álló temetőrészlethez tartoztak. A 4 sír közül egyben rablás nyomait figyeltük meg. Az aknasírok egységesen ÉK–DNy-i tájolásúak voltak, amelyek közül egyben fordított volt a tájolás. A leletek között dudoros, hurokfolyatott gyöngyök, ívelt talpalójú kengyelpár, vaskés, vascsat is volt.

A kora–közép avar korra datálható 26 telepjelenség a nyomvonalszakasz mélyebben fekvő részein, a Sóshalmi-iskolától DNy-ra feküdt. A leletanyag az állatsont mellett kizárólag kézzel formált házi kerámia volt. Magas, tölséres peremek, díszkint ritkán feltűnő függőlegesen lefutó fésűs vonalkötegek, peremen ujjbenyomkodások jellemezték az anyagot. Az objektumokból talajmintát gyűjtöttünk a későbbi vizsgálatok számára.

Az Árpád-kort nagyszámú objektum jelezte a területen. Mindösszesen 126 jelenség került elő, amelyből 51 árok, 1 kút, 7 cölöphely, 10 épület, 33 gödör, 3 ház, 5 kemence előtér, 3 kemence hamus gödör, 6 kemence sütőfelület, 6 kemence tűztér, egy pedig egy kemence munkagödörbe tett őrlőkö darab volt. Nagyszámú kerámia mellett egy árokban talált teljesen ép sarkantyú és egy gödörből származó III. Béla bronz érme (1172–1196) segít a telep keltezését.

PÓPITY DÁNIEL